

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการว่างงานของกำลังคนทุกระดับเริ่มทวีความรุนแรงขึ้น นับตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) เป็นต้นมา โดยเฉพาะในเมือง ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุ 3 ประการ คือ การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมือง การผลิตกำลังคนบางประเภทเกินความต้องการ และกำลังคนที่ผลิตได้มีคุณสมบัติไม่ตรงหรือมีคุณภาพต่ำกว่าความต้องการ (เอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2526 อ้างถึงใน ภาณุรักษ์ วิทยาภาส 2526 : 22 - 23)

การจัดการศึกษาของประเทศไทยให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการว่างงาน ความสูญเปล่าทางการศึกษานั้น ได้ปรากฏชัดเจนในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ในหมวดนโยบายการศึกษาของรัฐซึ่งกำหนดไว้ว่า "รัฐพึงสนับสนุนการอาชีวศึกษาอย่างกว้างขวาง และให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในรูปแบบที่จัดให้ผสมผสานเข้าไว้ในการศึกษาทุกระดับและที่จัดเป็นเอกเทศตามความจำเป็น ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นความรู้ความสามารถ ค่านิยมทัศนคติและอุตสาหกรรมที่สนับสนุนการเกษตรเป็นสำคัญ" นอกจากนี้ยังได้กำหนดการจัดการศึกษาวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษาไว้ว่า "การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาหลังประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม การศึกษาระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียนตอนละประมาณ 3 ปี ในตอนต้นให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการและวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจอย่างกว้างขวาง ในตอนปลายจึงให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป" (ทองเคื่อน พิศาลบุตร 2525 : 185)

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจเกษตรกรรม ซึ่งการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นสังคมเกษตร บอชดิกและ รายได้จากการเกษตรยังคงมีความสำคัญอันค้ำสูงสุดเป็นส่วนถึงร้อยละ 25 ของบอชดิกรวมทั้งประเทศ การจ้างแรงงานมีถึงร้อยละ 70 ของแรงงานทั้งหมด การส่งบอชดิกการเกษตรออกไปจำหน่ายต่างประเทศหารายได้ถึงร้อยละ 60 ของรายได้จากการส่งออกของประเทศทั้งหมดในปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525 : 51) ดังนั้น การเปิดแผนการเรียนวิชาอาชีพเกษตรกรรม เพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความสนใจ และมีความถนัดได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาอาชีพเกษตรกรรม เพื่อที่จะยึดถือเป็นอาชีพต่อไปจึงเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และเป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 และจากการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการจัดแผนการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 4 ปีการศึกษา 2524 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 พบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพเหมาะสมกับสภาพตามความพร้อมของโรงเรียนและความต้องการของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เห็นได้จากวิชาอาชีพที่เปิดสอนและมีนักเรียนในอัตราร้อยละ ที่สูงที่สุดของทุกกลุ่มจังหวัดตามสภาพภูมิศาสตร์คือ สาขาวิชาอาชีพเกษตรกรรม และเมื่อพิจารณาเป็นเขตการศึกษา พบว่าทุกเขตการศึกษาในส่วนภูมิภาคมีจำนวนนักเรียนเลือกเรียนวิชาอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด (กรมสามัญศึกษา 2525 : 1 - 11)

นักเรียนที่เรียนแผนการเรียนวิชาอาชีพเกษตรกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา จะเรียนวิชาเลือกสาขาเกษตรกรรมจากหลักสูตรกลุ่มอาชีพ พุทธศักราช 2524 ของกรมอาชีวศึกษา หรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2524 หลักสูตรทั้งสองนี้ได้กำหนดหลักการไว้ว่า เป็นหลักสูตรวิชาชีพซึ่งจบในตัวเอง เพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพหรือนำไปแก้งานในชีวิตประจำวันได้ และมุ่งฝึกอบรม เสริมสร้างคุณภาพของพลเมือง โดยมุ่งหมายเพื่อให้มีความรู้ มีฝีมือความชำนาญและประสบการณ์ สามารถจะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพด้วยความมั่นใจ นิยบรักการทำงาน มีความรับผิดชอบค้ำหน้าที่และมีเจตคติที่ดี คอธธมาชีพ

เนื่องจากความเชื่อที่ว่า หัตถ์คนมีความเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรม และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งในแง่ที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมและเป็นผล (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2525 : 2) หัตถ์คนที่มีต่ออาชีพจึงเป็นคุณลักษณะชั้นสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้ที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ เพราะจะช่วยส่งเสริมให้ผู้ที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ ประสบความสำเร็จหรือทำให้เกิดความล้มเหลวในอาชีพของคนได้ และเป็นปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในการเตรียมบุคคลเข้าสู่อาชีพ สถาบันการศึกษาที่เตรียมคนเข้าสู่อาชีพมักจะพบกับปัญหาในค่านิยมของคนส่วนหนึ่งที่ไม่พร้อมจะศึกษาหรือไม่พร้อมที่จะประกอบอาชีพนั้น แม้ในขณะที่ฝึกฝนอาชีพอยู่ก็มักจะไม่ตั้งใจใฝ่หาความรู้ให้มากเท่าที่ควรแก่โอกาสที่อำนวยให้ และเมื่อได้รับการฝึกฝนไปจนสำเร็จเรียบร้อยแล้วก็มีบางส่วนที่หันเหไปสู่อื่นอาชีพ โดยมิได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน (สวัสดิ์ ประทุมราช และสุภาพ วาณิชเยิน 2525 : 2) ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจนักเรียนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเกษตรกรรมทั่วประเทศ เมื่อ พ.ศ. 2517 ของ ชงชัย สุวัฒน์เมธี (2521 : 53 - 54) พบว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนเกษตรกรรมมาจากครอบครัวเกษตรกรรมร้อยละ 40 ของนักเรียนทั้งหมด เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วแทนที่จะช่วยงานเกษตรกรรมของพ่อแม่ให้ดีขึ้นกลับมุ่งศึกษาต่อไปอีกเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 60 รองลงมาที่รับราชการและทำงานอื่น ๆ ที่ถดถอยไปช่วยงานเกษตรกรรมของพ่อแม่มีเพียงร้อยละ 10 และจะช่วยเหลือจริงจังกานแค่ไหนไม่ทราบ

จากจำนวนนักเรียนที่เรียนแผนการเรียนวิชาอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุดในการบรรดาวิชาอาชีพทั้ง 6 ประเภท และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มอาชีพ และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ตลอดจนงานรายงานการสำรวจที่เกี่ยวข้องข้างต้น การศึกษาหัตถ์คนคือการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีภูมิหลังต่างกัน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพื่อหาข้อค้นพบสภาพปัจจุบันของนักเรียนที่เรียนวิชาอาชีพนี้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษา ในค่านิยมหัตถ์คนคือการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมและตัวแปรภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับหัตถ์คนและความตั้งใจ โดยใช้ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ ไอเซน และ ฟิชเบิน (Ajzen and Fishbein) เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

ตัวแปรอิสระ คือภูมิหลังของนักเรียนในค้ำต่าง ๆ ได้แก่
 เพศ ระดับชั้นที่เรียน เหตุผลในการเรียน
 วิชาอาชีพเกษตรกรรม อาชีพของบิดา
 อาชีพของมารดา การศึกษาของบิดา
 การศึกษาของมารดา ขนาดของครอบครัว
 รายได้ของครอบครัวต่อปี การมีญาติประกอบ
 อาชีพเกษตรกรรม การมีที่ดินที่ใช้ในการเกษตร
 จำนวนที่ดินและลักษณะการถือครองที่ดินที่ใช้ใน
 การเกษตร การมีภูมิอำเนาอยู่ในเขตที่มีฐานะ
 ความเป็นอยู่ต่างกัน การมีภูมิอำเนาอยู่ในเขต
 ที่มีการขอประทานเพื่อการเกษตรต่างกัน ที่ตั้ง
 ของโรงเรียน ศัสน์ทางวิชาอาชีพเกษตรกรรม
 ของโรงเรียน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจที่จะ
 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

3.2 จากวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่ 3 และ 4 ตัวแปรที่ใช้ในการ
 ศึกษา แบ่งออกเป็น

ตัวทำนาย ได้แก่ ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และตัวแปรภูมิหลัง
 ต่าง ๆ ของนักเรียน

ตัวเกณฑ์ คือความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การลดหย่อนค่ากลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นสิ่งที่วัดได้ด้วยการแสดงความรู้ ความถนัด ความคิดเห็นในรูปการ เขียนตอบจากมาตราวัดทัศนคติและความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. กลุ่มตัวอย่างตอบมาตราวัดทัศนคติและความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยความจริงใจ ความความรู้อีก ความคิดเห็นที่แท้จริง

ความจำกัดของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบแยกประเภทมีจำนวน 619 คน แต่เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่ากลุ่มตัวอย่างบางส่วนตอบมาตราวัดไม่สมบูรณ์ และมีนักเรียนบางคนขาดโรงเรียน หรือลาออกจากโรงเรียนไปก่อน จึงทำให้เหลือแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพียง 471 ฉบับ คิดเป็น 76.09 % ของทั้งหมด จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ลดลงไปนี้อาจทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนไปบ้าง แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างที่ไรในการวิจัยครั้งนี้ยังมีขนาดเกินจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้และมี การกระจายตามระดับชั้นซึ่งถือจำเป็นตัวแทนของประชากร

ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

อาชีพเกษตรกรรม หมายถึงการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น และตลอดจนการขนส่งสินค้าเกษตร ตัวแทนจำหน่ายอุปกรณ์การเกษตร ตัวแทนจำหน่ายยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น

นักเรียน หมายถึงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนแผนการเรียนวิชาอาชีพเกษตรกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7

ทัศนคติต่อการประณามอาชีพเกษตรกรรม หมายถึงคะแนนที่ได้จากมาตรวัดทัศนคติต่อการประณามอาชีพเกษตรกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คำนวณจากผลรวมของผลคูณจากการประเมินความเชื่อที่เกี่ยวกับการประณามอาชีพเกษตรกรรม (b_i) กับการประเมินผลการกระทำที่เกิดจากการประณามอาชีพเกษตรกรรม (e_i)

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หมายถึงคะแนนที่ได้จากมาตรวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คำนวณจากผลรวมของผลคูณของการประเมินความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงในการประณามอาชีพเกษตรกรรม (NB_i) กับการประเมินแรงจูงใจที่จะกระทำตามกลุ่มอ้างอิง (MC_i)

ความตั้งใจที่จะประณามอาชีพเกษตรกรรม หมายถึงคะแนนที่ได้จากมาตรวัดความตั้งใจที่จะประณามอาชีพเกษตรกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คำนวณจากผลคูณของการประเมินความตั้งใจที่จะประณามอาชีพเกษตรกรรม กับเหตุผลที่เกี่ยวกับความตั้งใจที่จะประณามอาชีพเกษตรกรรม

ผู้วิจัยแบ่งตัวแปรภูมิหลังในพื้นฐานความเป็นอยู่ การขอประทานเพื่อการเกษตร รายได้ของครอบครัวต่อปีจำนวนที่ดินที่ใช้ในการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นข้อมูลระดับมาตราอันดับกลาง (Interval scales) เป็นมาตราเรียงชั้นคัม (Ordinal scales) เพื่อใช้เป็นตัวแปรตามในการหาความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบกับตัวแปรอิสระ ได้แก่ ทัศนคติต่อการประณามอาชีพเกษตรกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจที่จะประณามอาชีพเกษตรกรรม ดังต่อไปนี้

ฐานะความเป็นอยู่ หมายถึงตัวเลขที่ได้จากการประเมินฐานะของประชากรส่วนใหญ่ในท้องถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประมาณค่าเฉลี่ยฐานะความเป็นอยู่ของประชากรด้วยช่วงความเชื่อมั่นที่ 95 % แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีฐานะความเป็นอยู่ระดับต่ำ กลุ่มที่มีฐานะความเป็นอยู่ระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีฐานะความเป็นอยู่ระดับสูง

การขอประทานเพื่อการเกษตร หมายถึงตัวเจดที่ไ้จากการประเมินว่ามี การขอประทานเข้าไปถึงบริเวณพื้นที่ทำการเกษตรของท้องถิ่นรอบ ๆ โรงเรียนหรือไม่ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประมาณค่าเฉลี่ย การขอประทานเพื่อการเกษตรด้วยช่วงความเชื่อมั่นที่ 95 % แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีการขอประทานเพื่อการเกษตรต่ำ กลุ่มที่มีการขอประทานเพื่อการ เกษตรระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีการขอประทานเพื่อการเกษตรระดับสูง

รายได้ของครอบครัว หมายถึงรายได้ของครอบครัวต่อปี ผู้วิจัยแบ่งออก เป็น 2 ระดับคือ กลุ่มที่มีรายได้ของครอบครัวสูงกว่าเกณฑ์ และกลุ่มที่มีรายได้ของ ครอบครัวต่ำกว่าเกณฑ์ โดยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับรายได้ที่ 20,000 บาท เกณฑ์ นี้ได้มาจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2518 - 2519 ของสำนักงาน สถิติแห่งชาติ ซึ่งพบว่าในภาคเหนือ รายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนเท่ากับ 18,432 บาท เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ รายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็น 20,000 บาท

จำนวนที่ดินที่ไรในการเกษตร หมายถึงจำนวนที่ดินที่ไรในการประกอบอาชีพ เกษตรกรรมของครอบครัว ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีจำนวนที่ดินสูงกว่า เกณฑ์ และกลุ่มที่มีจำนวนที่ดินต่ำกว่าเกณฑ์ ใช้เกณฑ์การแบ่งระดับการมีที่ดินที่จำนวน 23 ไร่ เกณฑ์นี้ได้มาจากขนาดของฟาร์ม (Farm Size) ในภาคเหนือ จากราย งานการไรที่ดินเป็นรายภาคเมื่อ พ.ศ. 2524 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ลักษณะการถือครองที่ดินที่ไรในการเกษตร หมายถึงแบบแผนหรือระบบที่ เกษตรกรไรถือครองที่ดินเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เจ้าของที่ดิน เช่าผู้อื่น และทั้ง 2 ประเภทรวมกันคือเป็นทั้งเจ้าของที่ดิน และเช่าผู้อื่น

ที่ตั้งของโรงเรียน หมายถึงการแบ่งเขตที่ตั้งของโรงเรียนออกเป็น 2 ประเภทคือ โรงเรียนในเขตอำเภอเมือง และโรงเรียนในเขตอำเภออื่น ๆ

คณิศรวิชาอาชีพเกษตรกรรมของโรงเรียน หมายถึงร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เรียนแผนการเรียนวิชาอาชีพเกษตรกรรมต่อจำนวนนักเรียนที่เรียนแผนการเรียนวิชาอาชีพอื่น ๆ ทั้งหมดในโรงเรียน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนแผนการเรียนวิชาอาชีพเกษตรกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับโรงเรียนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และให้ความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากยิ่งขึ้น

2. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่เป็นภูมิหลังของนักเรียน กับตัวแปรตามคือ ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพื่อใช้ในการคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาต่อหรือแนะแนวการศึกษาต่อในสาขาวิชาอาชีพเกษตรกรรม

3. เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ใช้ในการประเมินผลหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามจุดมุ่งหมายที่ให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

4. ได้ศึกษามาตรวัดทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย